

אבל באמת אך זה חלי הוא. כי אם היה השכל בעוזו כראוי לו, אז לא היה צריך לזה. ומפני זה גורם כח הראש והזרוע בשורש הקדושה של התפלין להיות מוסיף אומץ בקדושה ע"י התגברות כחותיו החמריות. על כן "בשעה שאדם מצטער, שכינה מה לשון אומרת. קלני מראשי קלני מזרועי". והתפלין על כן הם עוז לישראל שהמה סבה שיהיה לישראל כח ואומץ בכחותיהם הגופניות ובהצלחת קניניהם. ככל הדברים הכתובים בתורה לברכת ד' על עמו, ונקראו "זרוע עוזו" כי על ידי זה מתחזקת כביכול גבורה של מעלה להשפיע טובה לתחתונים, וענין זרוע נקרא הכח המשפיע למלאכה, ומלאכה שייכת בנפרדים, ומפני שענין מדת השכינה היא להשגחת התחתונים. על כן מלאכה בה תליא כנודע בדברי חכמים. והתפלין בכלל אפילו של ראש היא סבה שתוכל להמשך ברכת ד' על התחתונים, ורוב טובתם לא יהיה להם להזיק, על כן נקראו התפלין זרוע עוזו, ושייך ענין זה שפיר על עניני עולם הזה שדבר בהם (שם): "אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויביך" וגו', כי ע"ז זרוע העוז של סגולת תפלין כשתשמור אותם, בטוח תהיה שטובות העולם הזה גם כן יבואו עליך בכל מילי דמיטב האמתים.

ואנחנו אומרים לכל איש ישראל. עשה מצוה זו, של הנחת תפלין כמאמרה, וכדין תוה"ק, שבשבילה תכנס לארץ, ונושע תשועת עולמים במהרה בימינו אמן.

אג"כ - ע"כ - ע"ל

5 (ט) והיה לך וגו'. גם זה אינו מספיק עדיין כל הצורך, ע"כ יהיה לך לאות ולזכרון בכל יום, והרי זה כמו שהאדם מספר לבנו ענין גדול לצורך מוסר, ואח"כ בכל יום מוזכרו בקיצור וזכרנו תכונת הספור עד שוב מועד השנה, ואז מספר עוד הפעם באריכות, כך למה שיהא אחר הספור שיהא צימות הפסח בצורך, לעשות קשרים על זה בכל יום ציד וצראש מקום השתעבדות הלצ והמות:

5 למען תהיה 10 וגו'. תועלת של הנחת תפלין לאותו הענין הוא כדי שיהא תורת ה' בפיה, דתפלין הוא מעין תורה, וכמו שהתורה ועיונה מדרכתו לאדם להיות נאמן לאלהיו, כדמתיא באדר"י פ"כ כל הנותן הרהורי תורה על לבו מעבירין ממנו הרהורי שטות כו', כך תפלין עושה מעין זה לכל אדם מישראל. ומכאן תניא במכילתא שכל העוסק בתורה פטור מתפלין, וכבר כתבו הראשונים (ע"י צ"י סי' ל"ח בשם הרוקח) דלא שיהא ח"ו פטור ממ"ע זו, אלא תכלית המצוה וטעמה אינו נכרך למי שעמל בתורה, ומכ"מ גם הוא חייב במצוה הקבועה לכל אדם, וכמו כל מצות שבתורה שיש בהם טעם, ומכ"מ נעשים לחק אפילו במקום שנעדר הטעם כמש"כ לעיל י"ב כ"ז וצ"י וקרא י"ט ב', ובסמוך יבאר זה במקרא: כי ביד חזקה וגו'. שלא תתפלא למה הצריכנו הקצ"ה כ"כ מצות ותחבולות לבטחון ואמונה בהשגחתו ית', ע"ז נותן טעם משום שהנך רואה ויודע שדבר זה אינו מתקבל ברצון לפניך, עד שצב"כ היינו ע"י מכת הדבר שהוא ציד חזקה הוליאך ה', והיינו משום שלא היו נוחים לקבל על עצמם השגחתו ית'. והוא באמת מוצא הדרש ברצה פ' וארא על ולא שמעו אל משה מקול רוח ומעבודה קשה, מחמת שהיו משוקעים בע"ז, וא"כ משמע שלא היו רואים לנאת, ובאמת אנו רואים דצפס הראשונה כששמעו כי פקד ה' את עמו כולם האמינו ויקדו וישתחוו, ולא כן היה צפס השני, אלא משום שבמאמר השני הודיעם משה צס ה' והייתי לכם לאלהים, היינו השגחתו תהא עליהם ע"פ מעשיהם, מש"ה לא נתרנו כולם לקבל עד שהוליאם הקצ"ה בע"כ, ובדבר שקשה על האדם לקבל נדרש הרצה פעולות להשריש בלב שמכ"מ כך הוא: (י) ושמרת וגו'. לא תחשוב שאין אדם נכרך לכל זה ההשתדלות אלא בתחלת ימי גדלו עד שיהא נשרש באמונה זו, אבל אח"כ שוב אין צריך, מש"ה הזהירה תורה ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה, כמו שהיה מצוה צנים שעברו כך יהא נוהר לעולם, ואם שאין עוד זה הטעם מכ"מ היא חוקה, וכמש"כ לעיל, ומזה המקרא אנו אומרים בהגדה אפילו כולנו חכמים כולנו צנוים כולנו זקנים וכו'. וזה המקרא קאי ג"כ על חוקת תפלין כידוע, ומתפרש כמש"כ לעיל דאפילו עוסק בתורה וא"ל לתפלין לפי הטעם למען תהיה וגו', מכ"מ ושמרת את החקה וגו'. ה"א דבר, ע"כ, ע"כ, ע"כ.

בפסוק (שמות יג, ט) והיה לאות על ירך כו' למען תהיה תורת ה' בפיה כו'. כי על ידי המצות האלה שנקראו אותות ניתקן גוף האדם ויכול להאיר בו אור הפנימי שבאדם שהוא חלק כל איש ישראל בתורה כמו שאומרים וחיי עולם נטע בתוכינו. וחז"ל דרשו⁷ מי שצריך אותות להוציא שבתות ויום טוב שהם עצמם אות. יש לפרש כי עיקר ההסתר בעולם הזה הוא הזמן שכל ימי המעשה הם התלבשות הארה עליונה בימים התחתונים. אבל שבת הוא עצמו אות ואין בו הסתר. ויובן יותר לשון הם עצמם אות לפי דברי הרב הקדוש ממעזעבוז ז"ל⁸ על מאמר¹⁰ ויום השביעי משבח ואומר כי היום עצמו הוא המעורר לשבח להבורא יתברך. אכן עיקר הפירוש על בני ישראל עצמם כמו שכתוב לך לאות כי הגוף מלבוש להנשמה. ועל ידי אותות אלו מחלישין כח הגוף. והנשמה מאירה. לכן אמרו חכמים בחידותם¹¹ הקורא קריאת שמע בלא תפלין כמעיד עדות שקר כי בני ישראל מעידין בכל יום על הבורא יתברך כמו שכתוב (ישעיה מג, יב) אתם עדי. וצריך להיות עדות ברור בלי התערבות עניני עולם הזה המבלבלים לאדם. לכן אין יכולים לברר עדות זה בלי מצות תפלין. והוי כמעיד עדות שקר. וזהו שכתוב למען תהיה תורת ה' בפיה שיהיה עדות אמת. וקריאת שמע היא עיקר תורת ה' כמו שאמרו חז"ל¹² הקורא קריאת שמע מקיים והגית בו כו' (יהושע א, ח). וכן כתיב (דברים ו, ז) ודברת בהם שהם עיקר דברי התורה שצריכין להוציא בפה בשחר ובערב. וזהו שכתוב⁸ מי שצריכין אות. אבל בשבתות וימים טובים מתרוממין נפשות בני ישראל. והם עצמם אות ממש. כמאמר¹³ כנסת ישראל יהיה בן זוגך. והיינו הארת נשמה יתירה וזהו שכתוב⁸ שהם עצמם אות והבין:

אג"כ - ע"כ - ע"ל